

KJAK

Havnin um hundrað ár?

**Skansin-Jónas Broncksgøta-Fjósatrøð-Kongaminnið-Egholmstrøð:
Havnar Champs Élysées.**

Á Debesartrøð akademikarar í hundraðtali granska og svansa í olju og gassi.

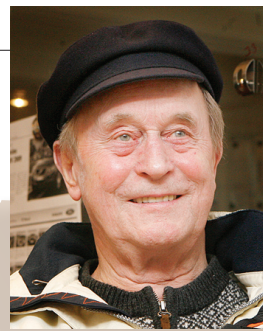
Á trøðni stór standmynd við innskrift:

**Koltvetni Guda Borin (uttan stytting) Føroya menning í øldir og nógv nøvn
innritað á monnum og kvinnum, ið lögdu rygg til – í olju.**

Hundrað ár!

Júmen, tá er eingin av okkum á foldum. Kanska eini tvey, trý.

Og hvør man tá troða dansin oman moldum – um kálvin – í olju?

Heri Mohr

SKANSAGARÐUR II (Uppískoyti)

Viðvíkjandi teimum gapandi tómu, illa hildnu húsunum í okkara býi, kunnu vit taka eitt dømi úr rúgvuni umframt Skansagarð: Nólsoyarstova.

Hon stendur í tí søguligu Gongini. Hvør ið eigur húsið, veit eg ikki. Kanska eitt legat. Húsið hevur annars fingið navn eftir tí aldargomlu Nólsoyarstovu, sum átti sín leiklut í Tórshavnar søgu, og sum stóð har, sum "tað stóra hvíta húsið" stendur.

Nær og av hvørjum hetta stásiliga hús er bygt, veit eg ikki. Kanska var tað ríkmaðurin Olaf Finsen (1859-1937), bróður Niels R. Finsen, sum bygd i tað. Hann bygd i eisini ríkmannahúsið yttst á Tinganesi í 1907. Hann var apotekari, handilsmaður, formaður í Tórshavnar býráð o.m.a.

Fyri 85 árum síðani var apotek og materialhandil í hesum stóra húsi. Har var Djurhuus, apotekari, og ein defektrice. Frá henni keyptu vit børn fyri eitt fimmoyna lakressstong ella saltpastillur, sum vit ikki kundu keypa yvirav hjá Karl á Lað. Har keyptu vit sukurkand og fikur. Nú heldur tað íslenska generalkonsulátið til har í Fútastovu. Um fútin Wenceslaus Hammershaim (1765-1815) hevði sítt almenna arbeiði í Fútastovu, so telist hon millum tær heilt gomlu stovurnar í tí gomlu Havnini.

Hetta hvíta húsið var eina ferðina vakurt og væl hildið. Hevur óivað altíð verið hvítt. Flott sum ein ambassada í øðrum londum. Ann-

ars hevur húsið í nýggjari tíð verið brúkt til ymiskt: løgtingsins figgjarnend, skrivstovur, konsulát við tí ítalska flagginum á stong, matstova o.a. Eitt virðiligt og livandi býarandlit.

Og nú eitt óunnligt, deytt hús við 20 stórum, gapandi tómun vindeygum við onkrum gloymdum urtapotti móti Kongabrunni. Ómálað. Og balustradan á tekjuni: illa farin, tolr valla nógvan vind, áðrenn hon endar í túninum o.s.fr.

Tað er harmiligt, at hesin arkiteturur, sum í eini øld hevur aklimatiserað seg væl við teimum hugnaligu, vøkru og nú vælhildnu gomlu stovnum í grannalagnum, skuldi fáa eina so ússaliga, siðspilta lagnu. Men hvussu leingi kann bý-

ráðið tola slíkt? Er kassin nú tómur?

Eitt hanagleiv frá Nólsoyarstovu er Húsabrugv nosslig og vælhildin. Har heldur kriminalforsorgin til í einum gomlum, restaureraðum húsi. Tað er ein sonn fragda at síggja, hvussu eitt gamalt hús í vanrøkt kann gerast vakurt og ein sonn perla. Vit mugu takka teimum, ið hava staðið fyri hesum snøgga arbeiði. Men beint yvirav standa tvey hús í sama standi sum Nólsoyarstova – ella verri. Misljóðið millum tað vakra og tað ljóta er skriggjandi.

Í øðrum býum breggja tey sær av at hava vakrar strondvegir. Eitt nú í Keyppannahavn við strondvegnum millum Hellerup og Helsingør.

I 1935/36 breiðkaði Tórshavnar býráð uppdyrkingarvegin úti á Penaplássi frá Sersjantavíkini til Boðanesgjógv. Tá fekk hesin vegurin navnið Yviri við Strond. Har, á Penaplássi – økið við Válgara-vík og har um leið – høvdu havnarmenn velt úr haga nógvar, vakrar traðir við fleiri eplaveltum og hoyggjhúsum. Traðirnar høvdu eiganarøvn. Á teimum vóru klettur, sum gjørdist livandi, tá ið bøurin var sligin, og eingin gróður var í bønnum Og strondin hevði nøvn. Alt andaði liv. Eina bátslongd frá sjóvarmálanum var Eystfallssker við livandi streymasjógvi, tá ið kyrrindi ikki vóru.

Í skrift og talu gjørdi pápi mín tá vart við, at umráðandi var hjá Tórshavnar kommunu at ansa eftir, at ein komandi vøkstur av Havnini – nú vegur, sum ætlanin var at sambinda við Hoyvíksvegin, varð gjørdur – fór fram á ein skilagóðan hátt soleiðis, at møguleikarnir fyri einum vøkrum strondvegi ikki vórðu oyðilagdir við skilaleysari húsa-bygging kanska serliga niðanfyrir vegin, har eingi hús yvirhøvur átti at verið bygd. Tá var M. A. Jacobsen býráðsformaður í Havn, og hann hevur eftir øllum at døma lurtað eftir vinmanninum!

Tað tók býráðnum nógvar ár so líðandi at byggja ein strondveg, sum vit í dag eru stolt av.

Óivað fer tað at taka býráðnum nøkur ár at fáa tað nógva, sum skemmir býin, burtur og ruddað.

At lokið yvir Áarvegin frá Ess-

aba til økið omanfyri Vaglið skal beinast burtur, eru tað óivað nógvar, sum halda. Og at grótmúrurin má fara sama veg, er eingin ivi um, hann átti ongantíð at verið laðaður, minnst meg rætt í 1950. Ein avleiðing av hesum múri er, at næstan eingin veit av, at ein av teimum vøkru urtagørðunum í Havn er Amtmansgarðurin, sum er fjaldur av múrinum.

Eitt lítið flog

Sum smádrongur var eg tvær ferðir heima á Sandi. Eg fekk at vita, at pápi mín hevði fleiri systkinabørn har, uttan tó at vita nakað um mínar røtur annars uttan fyri Havnina. Eg vitjaði tá eitt umhvørvi, eg einki vitsti um. Vitjaði trímenningar í bygdini og seinri eisini í Trøðum. Pápabeiggi mín, Gunnar Mohr, plagdi at tosa um tað vakra málið (dialekt) heima á Sandi. Í hansara oyrum var tað musikkur. Nú á ellisárum dugi eg at síggja, at hesar vitjanar heima á Sandi hava ávirkað meg, og hvussu varandi spor nøvnini Winther og Mohr hava sett í okkara mentanarlív. Orðið mentan at skilja sum heitið, áðrenn tað varð tugt til tað ókenniliga. So segði maðurin á sinni: Mentan, nær hevur tað verið kulturur?

Marin í Hoyvík og maður hennara Mouritz og Nicolai Mohr og Mads Andreas Winther og fleiri við teimum livdu hóast alt ikki til fánýtis.

Ein romari segði á sinni:

Fyri alt tað haldi eg, Karthago eigur at verða oyðilagdur.

Uttan sammeting: Eg haldi, saltsiloin hjá Tórshavnar kommunu eigur at eita Rundingur.

HERI MOHR